

Fercsik Erzsébet–Raátz Judit: Kommunikáció szóban és írásban. Bp., Krónika Nova Kiadó. 2003. 92 l.

Új köntösben, de változatlan beltartalommal jelent meg az immáron hat kiadást megélt, az általános kommunikáció területeivel foglalkozó jegyzet, amelyet a szerzők elsősorban a nem magyar szakos pedagógusjelöltek számára készítették.

Örvendetes ez az új kiadás, mivel ebből arra következtethetünk, hogy a pedagógusképző intézmények, illetve maguk a pedagógusjelöltek felismerték azt a tényt, hogy a kommunikáció egy olyan fejlesztendő és fejlesztendő terület minden hivatásos beszélő esetében, amelyen egy pálya sikeressége vagy kudarca múlhat.

A szerzők azzal a szándékkal írták 1993-ban a szóban forgó könyvet, hogy a leendő pedagógusok az általános kommunikációval foglalkozó fejezetek át tanulmányozása után, majdan részt vállalhassanak tanítványaik anyanyelvi és kommunikációs nevelésében. A jegyzet ma is ugyanezt a feladatot hivatott betölteni, de meggyőződésem, hogy mindezen túlmenően a pedagógusjelöltek saját kommunikációs készségeiket is fejleszthetik e könyv segítségével. Így tehát elmondhatjuk, hogy a kiadvány nem csupán a pedagógusképzés módszertani tárházat gazdagítja, hanem bármilyen, a kommunikáció fejlesztését szolgáló kurzusok segédkönyve is lehet, hiszen felépítése mindezt lehetővé teszi.

Az egyes fejezeteket áttekintve megállapíthatjuk, hogy a szerzők szemléletét az elméleti ismeretek gyakorlati alkalmazhatóságának bemutatása határozza meg. Ennek megfelelően a könyv egyes fejezetei, sőt alfejezetei után is bőséges gyakorlatsort találhatunk, amely a leírt kommunikációelméleti ismeretek gyakorlati hasznosíthatóságára világít rá.

A könyv öt nagyobb fejezetből áll, amelyek számos alfejezetre tagolódnak, és a tárgyalt részek mindig a már említett gyakorlatokkal zárulnak. A feladatok összetétele a nehézségi fokokat tekintve változatos. Találhatunk néhány olyan gyakorlatot, amelyek leginkább a középiskolás populáció érdeklődésének hivatott megfelelni,

de a feladatok többsége alkalmazható felnőtt kommunikációfejlesztő csoportokban is. A fejezetek végére minden esetben az adott témához kapcsolódó irodalomjegyzéket is illesztettek a szerzők, ami további ismeretszerzésre ad lehetőséget.

Az első fejezetben rövid tájékoztatást kap az olvasó arról, hogy mi is a kommunikáció, illetve, hogy a szerzők mit értenek alatta. Számos megközelítés létezett már a 90-es években is, a kör természetesen azóta csak bővült. Megállapítható viszont, hogy a jegyzet céljának megfelelően, vagyis a kommunikáció hatékonyságának növelése érdekében, a fejezet a mai ismeretekhez viszonyítva is megállja a helyét.

A következő részből a nyelvi kommunikáció kutatási eredményeiről értesülhet az olvasó, olyan formában, hogy az egyes új gondolatokat tartalmazó áttekintést, rögtön gyakorlatokon keresztül is rögzíti a szerző, így egyáltalán nem érezhetjük monotonnak az egyes elméleti részeket. Majd a könyv következő fejezete a nem verbális jelek bemutatásával foglalkozik. Itt az egyik legjobban kidolgozott résszel találkozhat az olvasó, a feladatok is bőségesek, és jól használhatók minden korosztálynál. Még ma is, a számos újonnan megjelent általános kommunikációs könyv ellenére, újszerű az írásban előforduló nem verbális jelek áttekintése, és a hozzájuk kapcsolódó feladatok is élvezetesekek, tanulságosak. Ugyanis nagyon fontos kérdésre irányítja rá a figyelmet a könyvnek ez a fejezete. Arra, hogy az egyetemisták, főiskolások mennyire felkészítettek pályájuk kezdetén az egyik nagy megmérettetésre, az önéletrajz megírására. A jegyzet gyakorlatban történő kipróbálása után elmondhatom, hogy a tapasztalatok azt mutatják, szinte semennyire. Ez oknál fogva is igény van egy ilyen típusú gyakorlatias részre, különösen a felsőoktatás résztvevőinek íródott kommunikációs könyvben. Remélhetjük, hogy egy következő kiadásban talán még részletesebben, az új formákat is figyelembe véve dolgozzák ki ezt a nagyon jó, és a 90-es években újszerűnek tekinthető kezdeményezést a szerzők.

A nem verbális jelek áttekintése után a verbális jelekkel is megismerkedik az olvasó. Itt

még a beszédet és a nyelvet, a dualista szemléletnek megfelelően, különválasztva tárgyalják a szerzők. Ez a szemlélet természetesen még ma is él a nyelvtudományban, bár egyre gyakrabban kerülnek előtérbe a társasnyelvészeti szempontok a nyelvbemutatók során.

Örvendetes módon nyelvrétegződési modellel is találkozunk a fejezetben, illetve nyelvjárási kérdésekről is esik szó. Egy esetleges átdolgozott kiadásnál ezekre az alfejezetekre véleményem szerint szükséges lenne nagyobb hangsúlyt fektetni, hiszen nemcsak a magyar tanároknak kötelessége tájékozottnak lenni nyelvföldrajzi kérdésekben, hanem más pedagógusjelölteknek, így a különböző szakos tanároknak, de a tanítóknak és az óvodapedagógusoknak is. Rendkívül nagy hiányosságok adathozhatóak ugyanis ezen a területen. Mondhatni nyelvföldrajzilag szinte teljesen képzetlenek leendő pedagógusaink, ami azért nagy gond, mert ebből következően iskolai éveik alatt számos gyermek hátrányos megkülönböztetésben részesül nyelvváltozata miatt úgy, hogy a pedagógus közben észre sem veszi, milyen nagy károkat okoz a gyermek kommunikációs készségeinek fejlődésében, de egyben személyiségfejlődésében is. Itt már csak azt a kérdést kell a szerzőknek mérlegelniük, hogy van-e helye egy ilyen alfejezetnek egy általános kommunikációval foglalkozó tankönyvben. Szerintem mindenképpen, különösen, ha az leendő pedagógusoknak készült.

A következő fejezet a verbális kommunikáció technikai alapjaival foglalkozik. Itt a beszédtechnika különböző területeivel találkozhatunk. Annál is inkább nagyon lényeges ennek a résznek a felnőttoktatásba bekerülnie, mert egy hivatásos kommunikátor, így egy tanár, nem hozhatja magát abba a helyzetbe, hogy esetleges beszédrendellenességei miatt nevetséges legyen, sem pedig diákjait nem hozhatja olyan helyzetbe, hogy azok ne értsék beszédét. Az egyes feladatok, a logopédia módszertanát figyelembe véve, megfelelőek, és ma is gyakorlásra alkalmasak. Talán egyedül a hang- és kiejtésgyakor-

latokat lehetett volna jobban differenciálni. Hiányolható itt még a hangterápia elemeinek a feladatokba való beépítése. Ez azonban nem róható fel a szerzőknek, csupán annak köszönhető, hogy a 90-es években ez az eljárás még nem vonult be a köztudatba. Ma viszont egyre gyakrabban és egyre hatékonyabban alkalmazzák a pedagógusok körében a hangterápiát, amire valóban nagy szükségük van hangjuk épségének megőrzése érdekében. Egy esetleges későbbi átdolgozásban minden bizonnyal a szerzők is beépítenék jegyzetükbe a terápiás eljárásokat. A következőkben az egyes beszédhibák vázlatos ismertetése kap helyet. A tárgyalat rész végén pedig a helyesírásról esik szó, bemutatja a szerző a helyesírási szabályzatot, de viszonylag kevés kapcsolódási pontot keres a helyesírás és a kommunikáció között. A fejezet, és így egyben a könyv is, bőséges feladatsorral és irodalomjegyzékkel zárul.

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy a könyv mindenképpen ajánlható, még így átdolgozatlanul is, a felsőoktatás minden résztvevőjének. Bárki, tanár és diák vagy akár a kommunikációs készségeinek fejlesztését megcélzó ember is, életményszámba menő ismeretekkel és játékos gyakorlatokkal találkozhat ebben a kiadványban. Külön kiemelhető a minden egyes elméleti gondolat után konzekvensen megjelenő gyakorlati, a mindennapi életben használható szemléltető feldolgozás. Az egész jegyzetre a világosság, az áttekinthetőség és a következetesség jellemző.

A véleményem, hogy ez a könyv illeszkedik azon ritkán megjelenő színvonalas kommunikációs kötetek sorába, amelyek kiválóan szolgálják az egyre magasabb kommunikációs elvárásoknak való megfelelést. Mindenképpen alkalmazásnak tartom arra, hogy egy esetleges későbbi átdolgozással széles körben alkalmazandó egyetemi és főiskolai tankönyv legyen, amely a pedagógusjelöltek kommunikációs technikájának fejlődését nyújtana.